

Zadeva C-701/23**Povzetek predloga za sprejetje predhodne odločbe v skladu s členom 98(1)
Poslovnika Sodišča****Datum vložitve:**

14. november 2023

Predložitveno sodišče:

Tribunal judiciaire de Paris (Francija)

Datum predložitvene odločbe:

4. julij 2023

Tožeča stranka:

Procureur de la République

Tožena stranka:

Družba SWIFTAIR

1. Predmet spora in podatki o njem:

- 1 Dne 24. julija 2014 je zrakoplov McDonnell-Douglas 83, registriran v Španiji pod oznako ECLTV, španskega letalskega prevoznika Swiftair, vzletel z letališča Ouagadougou v Burkini Faso proti Alžiru, številka leta AH 5017, s šestimi člani posadke in 110 potniki, od tega 54 francoskimi državljani.
- 2 Trideset minut po vzletu je nad Malijem naletel na slabe vremenske razmere, se preusmeril proti severu, da bi se izognil kumulonimbusom, in strmoglavil v puščavi na severu Malija, kjer je bila razbitina letala najdena 24. julija 2014 zvečer. Vsi člani posadke in potniki na letalu so umrli.
- 3 Procureur de la République de Paris (državni tožilec v Parizu) je poveljstvu gendarmerie des transports aériens (žandarmerija za zračni prevoz, Francija) istega dne naročil preiskavo dejanja *in flagranti*.
- 4 Vzporedno je preiskavo uvedlo špansko preiskovalno sodišče v skladu s sklepom Juzgado Central de Instrucción nº 6 (centralno preiskovalno sodišče št. 6, Španija) z dne 24. julija 2014, v katerem je bilo določeno, da se uvede „diligencias

previas“ (predkazenski postopek) v skladu s členom 774 Real decreto por el que se aprueba la Ley de Enjuiciamiento Criminal (kraljevi odlok o odobritvi zakonika o kazenskem postopku) z dne 14. septembra 1882 (v nadaljevanju: španski zakonik o kazenskem postopku), da bi se ugotovile narava in okoliščine domnevnega kaznivega dejanja. Španski državni tožilec je v zahtevi z dne 25. julija 2014 navedel, da je „treba sprejeti začasno pristojnost do razjasnitve vzrokov nesreče, ker bi lahko šlo za dejanja, ki pomenijo kazniva dejanja, povezana s terorizmom, ki so v pristojnosti Audiencia Nacional (nacionalno visoko sodišče, Španija)“.

- 5 Juzgado Central de Instrucción nº 6 (centralno preiskovalno sodišče št. 6) je v poznejšem sklepu z dne 23. septembra 2014 navedlo, da „ker je bila storitev terorističnega atentata izključena, je treba še preiskovati, da bi se ugotovilo, ali je do dejanj lahko prišlo zaradi neizkušenosti ali neprevidnosti pilotov“.
- 6 Z obtožnim aktom z dne 29. julija 2014 je bila tudi v Franciji uvedena preiskava zoper „neznanega storilca“ zaradi povzročitve smrti iz malomarnosti zaradi nerodnosti, neprevidnosti, nepozornosti, nenamerne napake ali neizpolnjevanja obveznosti previdnosti ali varnosti, zahtevane z zakonom ali predpisom.
- 7 Sodelovanje francoskega in španskega preiskovalnega sodnika je potekalo v obliki zaprosil za pravno pomoč, zaprosil za mednarodno pravno pomoč v kazenskih zadevah, zaslišanj izvedencev in izmenjave procesnih listin. Pregled španskega spisa o postopku, ki so ga opravili francoski preiskovalci, kaže, da so številne listine v spisu posledica številnih in natančnih prošenj za posredovanje dokumentov, ki so jih francoska sodišča izrazila v okviru zaprosil za mednarodno pravno pomoč.
- 8 V tem pregledu je naveden dopis iz zvezka 1 španskega spisa, v katerem je odvetnik F. J. S. M. pisal Audiencia Nacional (nacionalno visoko sodišče), da bi sodnika obvestil, da bo v postopku zastopal letalskega prevoznika Swiftair.
- 9 Juzgado Central de Instrucción nº 6 (centralno preiskovalno sodišče št. 6) je 18. julija 2016 izdalo sklep o začasni ustavitvi postopka in ustavilo postopek na podlagi skladnega predloga tožilstva. V sklepu je bilo navedeno: „Možnost storitve terorističnega dejanja je bila takrat zavrnjena. Preiskava [...] se je nadaljevala, da bi se ugotovilo, ali so se dejanja lahko zgodila zaradi neprevidnosti ali nesposobnosti španskih pilotov, C. M. A. in G. C. I. V ta namen je bilo v več izvedenskih poročilih ugotovljeno, da: ob upoštevanju analizirane dokumentacije na ravni človeškega in poklicnega vidika posadke ter stanja zrakoplova ECLTV nismo našli nobenega dokaza, da so bile storjene nepravilnosti s strani letalskega prevoznika Swiftair, ki bi lahko bile povezane z letalsko nesrečo leta AH5017, ki se je zgodila 24. julija v Maliju. Izvedenci [...] ugotavljajo, da je simulator letenja, ki ga uporablja letalski prevoznik Swiftair, primeren za izvajanje vseh usposabljanj, ki jih zahteva organ, v različnih fazah izobraževanja in preverjanja. Bil je odličen za izobraževanje in usposabljanje pilotov zrakoplova MD-83 in je poleg tega imel digitalne instrumente, ki ustrezajo instrumentom na ponesrečenem

letalu. Zato ni bila ugotovljena nobena kršitev objektivne dolžnosti pozornosti ali skrbnosti, ki se zahteva od pilotov zrakoplova.“

- 10 Ta sklep o začasni ustavitvi postopka je bil v Španiji izdan, potem ko je bilo v španski sodni spis vloženo izvedensko poročilo uradnikov EASA (Agencija Evropske unije za varnost v letalstvu – EASA European Union Aviation Safety Agency), v katerem so ugotovili nepravilnosti pri načinu evidentiranja ponavljajočega se usposabljanja pilotov, opravljenega hkrati s preverjanjem, vendar ne da bi se lahko štelo, da so povezane z nesrečo, ter menili, da pri preverjanju usposobljenosti pilotov niso razvidne nobene nepravilnosti.
- 11 Ta sklep je bil izdan tudi po vložitvi poročila o mednarodni varnostni preiskavi, opravljeni na podlagi določb Priloge 13 h Konvenciji o mednarodnem civilnem letalstvu pod vodstvom ministrstva za promet v Maliju, državi, kjer se je zgodila nesreča. Ta preiskovalna komisija je na koncu tega poročila izrazila priporočila o: študiji izvedljivosti s strani konstruktorja sistema za stalno preprečevanje zaledenitve; dodatku pogojev za zaznavanje ledenih kristalov v postopkih FCOM (Flight Crew Operating Manual); vključitvi posebnosti porušitve vzgona med križarjenjem v dokumentacijo in usposabljanje; spremembi postopka preverjanja CVR (Cockpit Voice Recorders) v pričakovanju prenehanja uporabe magnetnih trakov, predvidenega v Prilogi 6 k ICAO (Mednarodna organizacija civilnega letalstva); izboljšanju koordinacije centrov za kontrolo zračnega prometa med organi v Nigru, Burkini Faso in Maliju. Nobeno priporočilo se ni nanašalo na letalskega prevoznika Swiftair.
- 12 V Franciji so bile tehnične preiskave zaupane kolegiju treh izvedencev, imenovanemu 2. septembra 2014. Končno poročilo je bilo oddano 23. decembra 2016. Ta kolegij izvedencev je ugotovil, da so k nesreči prispevali naslednji dejavniki:
 - sezonska dejavnost pilotov, trajajoča nekaj mesecev z dolgimi obdobji prekinitve, ki je prispevala k nižji ravni učinkovitosti pilotov v neobičajnih okoliščinah;
 - nezadosten obseg in nepopolna vsebina usposabljanja na tleh in na simulatorju letenja, ki sta prispevala k nezaznavanju zunanjih pogojev letenja;
 - neuporaba sredstev za zaščito pred zaledenitvijo motorjev; nezaznavanje poslabšanja parametrov motorjev; nezaznavanje velikega zmanjšanja hitrosti in posledičnih kazalnikov položaja; pomanjkanje prilagojenega odziva na porušitev vzgona; poslabšanje sposobnosti soočanja z večjo delovno obremenitvijo;
 - sprememba poti, prisotnost intertropske fronte in težave z radijsko komunikacijo, ki so prispevale k večji delovni obremenitvi in manjši razpoložljivosti posadke;

- dejstvo, da sta bila v posadki dva pilota s sezonsko dejavnostjo, ki nista letela skoraj osem mesecev.
- 13 Francoski preiskovalni sodniki so proti družbi Swiftair SA, pravni osebi, ki jo zastopa njen podpredsednik, S.L.F., 29. junija 2017 uvedli preiskavo zaradi povzročitve smrti iz malomarnosti, ker naj bi ta pravna oseba „zaradi nerodnosti, neprevidnosti, nepozornosti, nenamerne napake oziroma neizpolnjevanja obveznosti previdnosti ali varnosti, zahtevane z zakonom ali predpisom, v obravnavanem primeru s tem, da ni zagotovila zadostnega usposabljanja posadke leta AH5017, kar je prispevalo k njenemu nezaznavanju zunanjih pogojev letenja, strahu zaradi poslabšanja parametrov motorjev, neuporabi sredstev za zaščito zrakoplova in pomanjkanju prilagojenega odziva na porušitev vzgona, iz malomarnosti povzročila smrt vseh oseb na krovu, med katerimi so bile francoske žrtve, ta dejanja pa so določena in se preganjajo s členi 221-6, 221-7, 221-8 in 221-10 code pénal [(kazenski zakonik)]“.
- 14 Družba Swiftair je sklep o uvedbi preiskave proti njej izpodbijala s trditvijo, da je španski pravosodni organ v zvezi s temi dejstvi zanjo izdal sklep o ustavitvi postopka. Po njenem mnenju gre za pravnomočno odločbo, ki velja v Franciji glede na načelo *ne bis in idem* iz člena 54 Konvencije o izvajanju Schengenskega sporazuma (v nadaljevanju: KISS).
- 15 Preiskovalni sodnik je zavrnil ugovor odstopa od kazenskega pregona, ki ga je podala družba Swiftair, in navedel:

„Načelo *ne bis in idem*, določeno v členu 54 KISS, ne velja za odločbo, s katero je organ države pogodbenice po vsebinski presoji zadeve, ki mu je bila predložena, odredil, pred ovadbo osebe, osumljene storitve kaznivega dejanja, ustavitev kazenskega pregona, če s to odločbo o ustavitvi v skladu z nacionalnim pravom te države ni pravnomočno ustavljen kazenski postopek in tako ta odločba ne pomeni ovire za to, da bi se v tej državi članici za ista dejanja začel nov kazenski pregon“ (sodbi z dne 29. junija 2016, Kossowski, C-486/14, EU:C:2016:483, in z dne 22. decembra 2008, Turanský, C-491/07, EU:C:2008:768, točka 45).

Vendar ima lahko v skladu s členoma 637 in 641 španskega zakonika o kazenskem postopku ustavitev kazenskega postopka pred fazo sojenja dve obliki: „popolna“ ustavitev postopka, kadar ne obstajajo tehtni indici, da je bilo storjeno dejanje, ki je razlog za pregon, kadar dejanje ne pomeni kaznivega dejanja ali kadar je iz postopka razvidno, da so obdolženci oproščeni kazenske odgovornosti kot storilci, udeleženci ali prikrivalci, ali tako imenovana „prosta“ ali „začasna“ ustavitev postopka, kadar storitev dejanja, ki je bila razlog za pregon, ni ustrezno dokazana ali kadar iz preiskave izhaja, da je bilo kaznivo dejanje res storjeno, vendar ni zadostnih razlogov za obtožbo ene ali več točno določenih oseb kot storilcev, udeležencev ali prikrivalcev. Ta vrstačasne ustavitve postopka, ki v francoskem pravu nima ekvivalenta, ne ovira ponovnega odprtja postopka, kadar

se razkrijejo novi elementi preverjanja, ki to utemeljujejo, in to brez nove prijave ali dodatnega obtožnega akta.

V španski sodni praksi je določeno, da je pravnomočnost vezana le na sklepe o „popolni“ ustavitvi postopka, ker je z njimi kazenski pregon dokončno ustavljen. V skladu s sodno prakso kazenskega senata Tribunal Supremo (vrhovno sodišče, Španija) je le sklep o „popolni“ ustavitvi postopka enako pravnomočen kot pravnomočna odločba. Zato bi odprtje novega kazenskega postopka zoper isto osebo in na podlagi istih dejstev, za katera je bila odrejena popolna ustavitev postopka, v tem primeru pomenila kršitev načela *ne bis in idem*. Posledično sklepi o začasni ustavitvi postopka, ki se izdajo, kadar storitev zadevnega kaznivega dejanja ni ustrezno dokazana ali kadar ni zadostnih razlogov, da se to dejanje očita določeni osebi, niso pravnomočni. Ta vrsta „začasne“ ustavitve postopka torej ne ovira ponovnega odprtja postopka, kadar se razkrijejo novi elementi preverjanja, ki to utemeljujejo.

V obravnavnem primeru je sklep o ustavitvi postopka, ki ga je Juzgado Central de Instrucción nº 6 (centralno preiskovalno sodišče št. 6) izdalo 18. julija 2016, sklep o „sobreseimiento provisional“ (začasna ustavitev postopka) in torej ni pravnomočen. Trditev družbe Swiftair, da gre za pravnomočno odločbo, ki velja v Franciji glede na načelo *ne bis in idem*, je torej mogoče le zavrniti.“

- 16 S sklepom z dne 18. maja 2021 je bil proti družbi Swiftair SA, obdolženki, uveden postopek pred Tribunal judiciaire de Paris (sodišče prve stopnje v Parizu).

2. Pravni okvir:

A. *Pravo Unije*

Listina Evropske unije o temeljnih pravicah

- 17 Člen 50, naslovljen „Pravica, da se za isto kaznivo dejanje kazensko ne preganja ali kaznuje dvakrat“, določa:

„Nihče ne sme biti ponovno v kazenskem postopku ali kaznovan zaradi kaznivega dejanja, za katero je bil v Uniji v skladu z zakonom s pravnomočno sodbo že oproščen ali obsojen.“

Konvencija o izvajanju Schengenskega sporazuma z dne 14. junija 1985 med vladami držav Gospodarske unije Beneluks, Zvezne republike Nemčije in Francoske republike o postopni odpravi kontrol na skupnih mejah, podpisana 19. junija 1990 v Schengnu¹

18 Člen 54 pod naslovom „Uporaba načela *ne bis in idem*“ določa:

„Oseba, proti kateri je bil sodni postopek v eni pogodbenici pravnomočno končan, se za ista dejanja ne sme preganjati v drugi pogodbenici, pod pogojem, da je bila izrečena kazen tudi izvršena, da je v postopku izvrševanja ali je po zakonodaji pogodbenice, ki jo je izrekla, ni več mogoče izvršiti.“

B. Nacionalno pravo

Francoska zakonodaja

Code de procédure pénale (zakonik o kazenskem postopku)

19 Člen 695-9-54 določa:

„Za izvajanje Okvirnega sklepa Sveta 2009/948/PNZ z dne 30. novembra 2009 o preprečevanju in reševanju sporov o izvajanju pristojnosti v kazenskih postopkih si pristojni organi zadevnih držav članic, kadar lahko vzporedni kazenski postopki, ki v več državah članicah potekajo zoper iste osebe na podlagi istih dejstev, pripeljejo do pravnomočnih odločb, sporočajo informacije o kazenskih postopkih in skupaj preučijo, kako lahko omejijo škodljive posledice soobstoja takih vzporednih postopkov.“

Španska zakonodaja

Real decreto por el que se aprueba la Ley de Enjuiciamiento Criminal (kraljevi odlok o odobritvi zakonika o kazenskem postopku) z dne 14. septembra 1882 (v nadaljevanju: španski zakonik o kazenskem postopku)

20 Člen 637 določa:

„Popolna ustavitev postopka:

1) kadar ne obstajajo tehtni indici, da je bilo storjeno dejanje, ki je bilo razlog za pregon;

2) kadar dejanje ne pomeni kaznivega dejanja;

¹ Razširjena na Španijo s Sporazumom o pristopu Kraljevine Španije h Konvenciji o izvajanju Schengenskega sporazuma [...], podpisanim 25. junija 1991 v Bonnu (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 2, str. 60).

3) kadar je iz postopka razvidno, da so obdolženci oproščeni kazenske odgovornosti kot storilci, udeleženci ali prikrivalci.“

21 Člen 641 določa:

„Začasna ustavitev postopka:

1) kadar storitev kaznivega dejanja, ki je bila razlog za pregon, ni ustrezno dokazana;

2) kadar iz preiskave izhaja, da je bilo kaznivo dejanje res storjeno, vendar ni zadostnih razlogov za obtožbo ene ali več točno določenih oseb kot storilcev, udeležencev ali prikrivalcev.“

Código penal (španski kazenski zakonik)

22 Člen 31a določa:

„1. V primerih, določenih v tem zakoniku, so pravne osebe kazensko odgovorne za kazniva dejanja, ki jih v njihovem imenu ali za njihov račun in v njihovo korist storijo njihovi pravni zastopniki in dejanski ali pravni poslovodje.

V istih primerih so pravne osebe prav tako kazensko odgovorne za kazniva dejanja, ki jih pri opravljanju dejavnosti družbe ali za račun in v korist teh pravnih oseb stori, kdor je pod vodstvom fizičnih oseb, omenjenih v prejšnjem pododstavku, lahko storil dejanja, ker se nad njim ni izvajal zahtevani nadzor, glede na konkretne okoliščine primera.

2. Kazenska odgovornost pravnih oseb nastopi, ko je ugotovljena storitev kaznivega dejanja, ki ga je morala storiti oseba, ki izpolnjuje obveznosti ali naloge, navedene v prejšnjem odstavku, tudi če konkretna odgovorna fizična oseba ni bila individualizirana ali zoper njo ni bilo mogoče uvesti postopka. Kadar sta na podlagi istih dejstev obe osebi kaznovani z denarno kaznijo, sodniki ali sodišča prilagodijo zneske, tako da njihov seštevek ni nesorazmeren glede na teža dejanj.“

3. Stališča strank:

Obdolženka (družba Swiftair)

23 Družba Swiftair predvsem trdi, da je treba špansko preiskavo, ki obsega 11 zvezkov procesnih listin in ki jo je vodil znan španski sodnik, šteti za temeljito preiskavo, ob koncu katere je sodnik na podlagi konkretnega preiskovanja, ki se je nanašalo med drugim na morebitne nepravilnosti, ki jih je družba Swiftair storila pri usposabljanju pilotov, lahko menil, da postopka ni treba nadaljevati. Trdi, da bi bilo treba ta sklep o ustavitvi postopka, čeprav je ustavitev opredeljena kot začasna, opredeliti kot sklep o popolni ustavitvi postopka, ker ni podano nobeno

kaznivo dejanje, ter da je bilo zoper ta sklep o začasni ustavitvi postopka vsekakor mogoče vložiti pravna sredstva, ki niso bila vložena, in ni omogočal ponovnega odprtja postopka zaradi neobstoja novih dejstev in/ali dokazov: torej ga je treba opredeliti kot pravnomočno odločbo v smislu člena 54 KISS in sodne prakse Sodišča in na njegov učinek *ne bis in idem* se lahko sklicuje družba Swiftair, ki je v sklepu o ustavitvi postopka edina poimensko navedena poleg pilotov.

- 24 Družba Swiftair dodaja, da v primeru novih dejstev in/ali dokazov francoska sodišča očitno niso pristojna za obravnavo zadeve, ker je na podlagi sodne prakse Sodišča (sodba z dne 5. junija 2014, M, C-398/12, EU:C:2014:1057, točka 41) samo španskemu preiskovalnemu sodniku dovoljeno obnoviti preiskavo.
- 25 Družba Swiftair poleg tega sklepa, da je do zdaj zadeva v Španiji zastarala in da preiskave ni več mogoče obnoviti, tudi če se pojavijo nova dejstva in/ali dokazi. Ta sklep o ustavitvi postopka je torej zaradi zastaranja pridobil materialno pravnomočnost in je zato zanjo „dvojno“ pravnomočen.
- 26 Nazadnje, družba Swiftair navaja, da čeprav je bila odgovornost pravnih oseb v tistem obdobju v Španiji res omejena, je bilo vseeno mogoče uveljavljati odgovornost fizičnih oseb, ki zastopajo pravno osebo, in da je v ta namen španski preiskovalni sodnik v sklepu o ustavitvi postopka ugotovil, da ni bilo mogoče določiti nobene nepravilnosti na strani družbe Swiftair.

Ministère public (državno tožilstvo)

- 27 Državno tožilstvo meni, da različnih pravnih mnenj, ki so jih med preiskavo izdali francoski sodniki za zvezo v Španiji ali univerzitetni profesorji, ki so bili kot pričë zaslišani glede vprašanja *ne bis in idem*, ni mogoče šteti za zadostne za razjasnitev zadeve sodišču, saj je le Sodišče pristojno za razlago pomena člena 54 KISS za dve pravni vprašanji, postavljeni v tej zadevi: obseg španskega sklepa o začasni ustavitvi postopka in vprašanje istovetnosti oseb med fizično in pravno osebo.

Vlagatelji premoženjskopравnih zahtevkov

- 28 Vlagatelji premoženjskopравnih zahtevkov menijo, da španski sklep o začasni ustavitvi postopka v pravnih redih, v katerih ne obstaja preiskovalni sodnik, ustreza odločbi o odstopu od pregona, ki jo sprejme državno tožilstvo, ter da se v sodni praksi francoskega Cour de cassation (kasacijsko sodišče) in Sodišča ustaljeno presoja, da taka odločba ne velja kot pravnomočna odločba. Poudarjajo, da je sama sodna praksa španskih sodišč zelo jasna, kar zadeva neobstoje pravnomočnosti teh odločb o začasni ustavitvi postopka, v nasprotju z odločbami o popolni ustavitvi postopka.
- 29 Vlagatelji premoženjskopравnih zahtevkov poudarjajo tudi, da španski preiskovalni sodnik ni opravil nobene resne in temeljite preiskave ter da so bila vsa zaslišanja zaposlenih družbe Swiftair opravljena v okviru francoske preiskave, da se je izvedencem omogočila analiza skrbnosti družbe.

- 30 Nazadnje poudarjajo, da je za to, da bi bila odločba v okviru druge zadeve pravnomočna, vsekakor potrebna istovetnost strank, temelja in predmeta: v tem primeru vlagatelj premoženjskopравnih zahtevkov trdijo, prvič, da ni istovetnosti strank, ker zoper družbo Swiftair v Španiji ni bil uveden kazenski postopek in ker v Španiji ni bilo mogoče uveljavljati odgovornosti pravnih oseb za letalsko nesrečo, ter, drugič, da ni istovetnosti pravne opredelitve, ker se je francoska preiskava nanašala na kazniva dejanja povzročitve smrti iz malomarnosti, medtem ko je bila preiskava v Španiji uvedena glede terorističnega dejanja in se je nadaljevala s preiskavo kršitev zakonodaje o zračnem prometu, ki sta jih storila pilota. Skratka, ker v Španiji zoper družbo Swiftair ni bil uveden noben kazenski postopek in ker v tej državi nikakor ni mogla biti preiskovana, se ne more sklicevati na pravilo *ne bis in idem*.

4. Presoja Tribunal judiciaire de Paris (sodišče prve stopnje v Parizu)

Analiza aktov, ki se uporabljajo

- 31 Tribunal judiciaire de Paris (sodišče prve stopnje v Parizu) najprej predstavlja pravni okvir na ravni prava Unije, francoskega prava in španskega prava.
- 32 Na ravni prava Unije se Tribunal judiciaire de Paris (sodišče prve stopnje v Parizu) pri preučitvi načela *ne bis in idem* osredotoča na člen 54 KISS. Najprej obravnava „bis“ in našteva sodbe, ki jih je Sodišče namenilo zlasti pravnomočnosti odločbe v smislu člena 54 KISS (sodbe z dne 11. februarja 2003, Gözütok in Brüggel, C-187/01 in C-385/01, EU:C:2003:87; z dne 10. marca 2005, Miraglia, C-469/03, EU:C:2005:156; z dne 22. decembra 2008, Turanský, C-491/07, EU:C:2008:768; z dne 5. junija 2014, M, C-398/12, EU:C:2014:1057, in z dne 29. junija 2016, Kossowski, C-486/14, EU:C:2016:483). Spoznanja v teh sodbah povzema tako: pravnomočna odločba ni nujno odločba sodišča, pristojnega za sojenje; vseeno se mora z njo dokončno končati kazenski pregon v državi pogodbenici; nujno mora biti izdana ob koncu vsebinske preiskave zadeve; dovoljeno je, da se kazenski pregon lahko obnovi zoper isto osebo in na podlagi istih dejanj, vendar pod pogojem, da obstajajo nova dejstva in/ali dokazi.
- 33 Nato Tribunal judiciaire de Paris (sodišče prve stopnje v Parizu) v zvezi z „idem“ navaja sodbi z dne 9. marca 2006, Van Esbroeck, C-436/04, EU:C:2006:165, in z dne 28. septembra 2006, Gasparini in drugi, C-467/04, EU:C:2006:610, pri čemer dodaja, da z zadnjenavedeno sodbo ni bilo izrecno rešeno vprašanje, ali ima ustavitev postopka, odrejena v korist fizičnih oseb v državi podpisnici sporazuma, lahko učinek *ne bis in idem* v korist pravnih oseb, zoper katere poteka postopek v drugi državi podpisnici sporazuma na podlagi istih dejanj.
- 34 V zvezi s francoskim pravom Tribunal judiciaire de Paris (sodišče prve stopnje v Parizu) mimogrede omenja člen 695-9-54 zakonika o kazenskem postopku, ki se sklicuje na Okvirni sklep Sveta 2009/948/PNZ z dne 30. novembra 2009, ki med drugim določa predložitev zadeve Eurojustu, če ni soglasja o konkurenčnih

pristojnostih, vendar ugotavlja le, da izmenjave med španskimi in francoskimi pravosodnimi organi med preiskavo, ki so bile plodne na ravni preiskovanja, niso omogočile predhodne rešitve vprašanja morebitnega protislovja med odločbami po koncu vzporedno vodenih preiskav.

- 35 Glede španskega prava Tribunal judiciaire de Paris (sodišče prve stopnje v Parizu) na kratko predstavlja ureditev odločb o ustavitvi postopka, določeno v zgoraj navedenih členih 637 in 641 španskega zakonika o kazenskem postopku, in ureditev odgovornosti pravnih oseb.

Ureditev odločb o ustavitvi postopka

- 36 V nasprotju s francoskim pravom španska zakonodaja ne ureja pogojev za ponovno odprtje postopka, ki je bil ustavljen s sklepom o začasni ustavitvi postopka. Pogoji za to ponovno odprtje so bili zato opredeljeni v sodni praksi španskih sodišč, v kateri je bila kot načelo določena zahteva po novih dejstvih in/ali dokazih (odločba Tribunal Supremo (vrhovno sodišče) z dne 30. junija 1997, ki je bila pozneje potrjena), ki ne omogoča ponovnega odprtja kazenskega postopka na podlagi istih dokazov in daje sklepu o začasni ustavitvi postopka določeno moč, zlasti v zvezi z „zadostnostjo dokazov, vloženih v spis, za nadaljevanje postopka“.
- 37 Predložitveno sodišče povzema sodno prakso, ki jo navajajo obdolženka in vlagatelj premoženjskopравnih zahtevkov, ter iz tega sklepa, da odločbe, ki jih navaja vsaka od strank, niso nezdržljive in da dokazujejo: da so španska sodišča določila natančna merila za ponovno odprtje postopka po izdaji sklepa o začasni ustavitvi postopka, ki zahtevajo nova dejstva in/ali dokaze; da ker je mogoče po izdaji sklepa o začasni ustavitvi postopka postopek nadaljevati, ta sklep ni podoben dokončni odločbi, ki je popolnoma pravnomočna; da ob upoštevanju sporne prakse španskih sodišč, da zlahka uporabijo sklepe o začasni ustavitvi postopka, sodišča v vsakem primeru posebej preučijo vsebino spisa, da ocenijo, kakšni morajo biti učinki izdanega sklepa o ustavitvi postopka.

Ureditev odgovornosti pravnih oseb

- 38 Odgovornost pravnih oseb je bila v Španiji uvedena z Ley Orgánica 1/2015, de 30 de marzo, por la que se modifica la Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal (sistemski zakon 1/2015 z dne 30. marca 2015 o spremembi sistemskega zakona 10/1995 z dne 23. novembra 1995 o kazenskem zakoniku).
- 39 Na datum nesreče je bila urejena s členom 31a Código penal (španski kazenski zakonik) (naveden v točki 22 tega povzetka), ki je med drugim določal: „1. V primerih, določenih v tem zakoniku, so pravne osebe kazensko odgovorne [...]“
- 40 Iz tega akta je razvidno, da se odgovornost pravnih oseb v Španiji lahko uveljavlja le za taksativen seznam kaznivih dejanj, na katerem ni člena 65 Ley 209/1964, de 24 de diciembre, Penal y Procesal de la Navegación Aérea (kazenski in procesni

zakon 209/1964 z dne 24. decembra 1964 na področju zračnega prometa), ki določa kaznivo dejanje zaradi hude neprevidnosti ali nesposobnosti v zračnem prometu, in člena 142 Código penal (španski kazenski zakonik) o kaznivem dejanju povzročitve smrti iz neprevidnosti.

41 Tribunal judiciaire de Paris (sodišče prve stopnje v Parizu) bo nato preizkusilo ugovor odstopa od kazenskega pregona na podlagi člena 54 KISS zaradi sklepa o začasni ustavitvi postopka, ki ga je Juzgado Central de Instrucción nº 6 (centralno preiskovalno sodišče št. 6) izdalo 18. julija 2016.

42 V ta namen meni, da je treba preučiti:

1) ali španska odločba velja kot „pravnomočna sodba“ v smislu prava Evropske unije;

2) ali se za družbo Swiftair lahko šteje, da je bil proti njej „sodni postopek pravnomočno končan“ zaradi španske odločbe, kar zahteva opredelitev obsega pojma „oseba, proti kateri je bil sodni postopek pravnomočno končan“ iz člena 54 KISS, ki se lahko sklicuje na načelo *ne bis in idem*, v primeru preiskave, ki je bila končana v fazi preiskovanja, ne da bi bila katera koli oseba zaslišana drugače kot zgolj s statusom priče;

3) ali se družba Swiftair lahko sklicuje na učinke odločbe, izdane v pravnem sistemu, v katerem se za dejanja, ki so predmet preiskave, lahko uveljavlja le odgovornost fizičnih oseb, ki jo zastopajo, zaradi česar je treba ugotoviti, ali mora z uporabo široke razlage pojma „oseba“ načelo *ne bis in idem* iz člena 54 KISS samodejno in prek izenačevanja v primerih, v katerih se kazenski pregon nanaša ali se lahko nanaša le na fizične osebe, koristiti le pravni osebi, ki jo te fizične osebe zakonito zastopajo.

Uporaba v obravnavani zadevi

1) *Ali je bila izdana „pravnomočna sodba“?*

43 Razprava na obravnavi 8. junija 2023 je bila namenjena predvsem obsegu španske odločbe o začasni ustavitvi postopka, pri čemer so nekateri trdili, da zaradi neobstoja pravnomočnosti te odločbe v Španiji sklepa o začasni ustavitvi postopka ni mogoče šteti za pravnomočno odločbo, drugi pa so poudarjali, da se v sodni praksi Sodišča o pojmu pravnomočne odločbe zahteva le, da se z zadevno odločbo konča kazenski pregon, ob upoštevanju morebitnih novih dejstev in/ali dokazov ali vložitve izrednih pravnih sredstev.

44 Posebnost španskega prava je, da je bilo v okviru sklepov o ustavitvi postopka, ki jih preiskovalni sodnik lahko sprejme za končanje svojega preiskovanja, uvedeno razlikovanje med tistimi, ki dajejo možnost za obnovitev preiskave v primeru novih dejstev in/ali dokazov (sklepi o začasni ustavitvi postopka), in tistimi, s katerimi se preiskava dokončno konča in so pravnomočni, ker ni kaznivega

dejanja, storilca ali odgovornega storilca (sklepi o popolni ustavitvi postopka). Ti vrsti sklepov so sodne odločbe, zoper katere se lahko vloži pravno sredstvo, njihovi učinki pa so različni predvsem z vidika pravic osebe, ki je obdolžena ali ji je odvzeta prostost (kot so pravica do sodnega varstva časti in ugleda, ki je povezana z oprostilnimi odločbami, pravica do odškodnine za pripor med preiskavo ali nekatera pravna sredstva).

- 45 Da bi popravila morebitne zlorabe preiskovalnih sodnikov pri pretiranem in pripravnem sprejemanju sklepov o začasni ustavitvi postopka, lahko španska sodišča v vsakem primeru posebej sklepom o začasni ustavitvi postopka pripišejo enake učinke kot sklepom o popolni ustavitvi postopka, če lahko ugotovijo, da je bil preiskovalni sodnik v položaju, ki bi upravičil izdajo sklepa o popolni ustavitvi postopka.
- 46 Španska sodna praksa je vseeno jasna: sklepi o začasni ustavitvi postopka nimajo materialne pravnomočnosti. Tako pravnomočnost imajo le sklepi o popolni ustavitvi postopka. Tribunal Constitucional (ustavno sodišče, Španija) je v odločbi z dne 14. januarja 2019 (ATC 3/2019) vseeno omililo to razlikovanje in šlo v smeri konkretne presoje postopka, ki je privedel do ustavitve, da bi ugotovilo njene učinke. Odločilo je tako: „morebitni učinek materialne pravnomočnosti odločbe o ustavitvi postopka ni odvisen od dokončne ali začasne opredelitve ustavitve postopka – in posledično absolutne nemožnosti ponovnega odprtja postopka –, temveč od posebnih okoliščin zadeve in dejstva, da (1) je bila ta odločba sprejeta ob koncu kazenskega postopka, v katerem je bila oseba obravnavana s težo in resnostjo, ki jo to zahteva; (2) je organ, pristojen za kazenski postopek, sprejel vse potrebne in razumne preiskovalne ukrepe, da bi ugotovil kaznivo naravo dejanj in posebno udeležbo zadevne osebe pri teh dejanjih, ter (3) je zaradi dokončnosti navedene odločbe o ustavitvi postopka ponovno odprtje odvisno od pojava novih upoštevni elementov v zvezi s kaznivostjo dejanj ali udeležbe zadevne osebe pri teh dejanjih“.
- 47 Člen 54 KISS se opira na pojem pravnomočne sodbe in zdi se, da se implicitno nanaša na pojem pravnomočnosti take odločbe, ki ji ustreza načelo *ne bis in idem*, ker pravnomočna kazenska odločba prepoveduje uvedbo vsakršnega novega pregona zoper istega obdolženca na podlagi istih dejstev.
- 48 Na podlagi sodne prakse Sodišča je vseeno mogoče ugotoviti, da sklep o ustavitvi postopka, s katerim se konča kazenski pregon, potem ko je bila opravljena temeljita preiskava, ki pa se lahko obnovi v primeru poznejšega pojava novih dejstev in/ali dokazov, velja kot pravnomočna odločba v smislu člena 54 KISS. Odločbe Sodišča, v katerih je bilo odločeno tako, ne omenjajo pojma pravnomočnosti.
- 49 Sodišče vzporedno trdi, da je treba vrednost odločbe presojati na podlagi notranjega prava države pogodbenice. Francoski preiskovalni sodnik se je v obtožnem aktu oprl na ta pridržek, saj je menil, da ker španska sodišča sklepu o

začasni ustavitvi postopka odrekajo vsakršno pravnomočnost, ta sklep torej ne more veljati kot pravnomočna odločba in biti deležen učinka *ne bis in idem*.

- 50 Zdi se, da torej obstaja protislovje med tema dvema zahtevama v primeru španske odločbe z dne 18. julija 2016, ker čeprav je ta sklep o začasni ustavitvi postopka očitno skladen z zahtevami, določenimi v sodni praksi Sodišča s sodbo z dne 5. junija 2014, M (C-398/12, EU:C:2014:1057), španska sodišča jasno trdijo, da ni materialno pravnomočen tako kot pravnomočna sodba ali sklep o popolni ustavitvi postopka ter da načeloma osebi, v zvezi s katero je izdan, ne omogoča, da iz njega izpelje pravice, enakovredne tistim, ki jih ima obdolženec, oproščen vsakršne obtožbe.
- 51 Torej je treba ugotoviti, ali za Sodišče pojem „pravnomočna odločba“ iz člena 54 KISS zahteva, da se glede na notranje pravo zadevne države odločbi pripišejo učinki popolne pravnomočnosti ali le učinki „relativne“ pravnomočnosti, ki prepoveduje izključno vsak nov kazenski pregon na podlagi istih dejstev in/ali dokazov, ne da bi zadevni osebi dala vse druge pravice, ki jih lahko ima na podlagi razglasitve oprostilne odločbe.
- 52 V zvezi s tem Tribunal judiciaire de Paris (sodišče prve stopnje v Parizu) postavlja prvo vprašanje za predhodno odločanje, ki je navedeno v nadaljevanju.
- 2) *Ali obstaja „oseba, proti kateri je bil sodni postopek pravnomočno končan“?*
- 53 Ko se je začela španska preiskava, je sodnik najprej raziskal morebitna teroristična dejanja, ki bi lahko povzročila nesrečo letala. Ker ni bilo mogoče ugotoviti nobenega terorističnega dejanja, je španski sodnik nadaljeval preiskavo, da bi ugotovil, ali je bila nesreča posledica neizkušenosti ali nepredvidnosti pilotov, in po preiskovanju ugotovil, da ni bilo mogoče ugotoviti nobene kršitve „objektivne dolžnosti pozornosti ali skrbnosti, ki se zahteva od pilotov zrakoplova“.
- 54 V španskem preiskovalnem spisu le zaslišanja osebja družbe Swiftair, ki so bila opravljena novembra 2014, ustrezajo zaslišanjem, ki so jih v zaprosilih za pravno pomoč zahtevali francoski preiskovalni sodniki. Te različne zaposlene družbe Swiftair so španski policisti ob navzočnosti francoskih žandarjev zaslišali zgolj kot priče.
- 55 Španski preiskovalni sodnik ni opravil nobenega zaslišanja družbe Swiftair ali njenega pravnega zastopnika, kot je pozneje lahko storil francoski sodnik ob uvedbi preiskave zoper to družbo.
- 56 Čeprav se je torej preiskovanje v Španiji res nanašalo na izobraževanje in usposabljanje pilotov družbe Swiftair, da bi se ugotovilo, ali so lahko bili nepredvidni ali brez določenih izkušenj, družba Swiftair formalno nikoli ni bila predmet nobenega dejanja pregona ne s strani španskega državnega tožilca ne s

strani španskega preiskovalnega sodnika, zaradi katerega bi bila uradno obveščena, da zoper njo poteka preiskava, ki lahko pripelje do sodnega postopka.

- 57 Ugotovljeno je le, da je v obrazložitvi sklepa o ustavitvi postopka pojasnjeno, da „nismo našli nobenega dokaza, da so bile storjene nepravilnosti s strani letalskega prevoznika Swiftair, ki bi lahko bile povezane z letalsko nesrečo leta AH5017, ki se je zgodila 24. julija v Maliju“.
- 58 Nobena sodna praksa Sodišča ne pojasnjuje, kaj mora pojem „oseba, proti kateri je bil sodni postopek pravnomočno končan“ v pravu Unije pokrivati v tem konkretnem primeru postopka, ki se je končal z odločbo o ustavitvi postopka. Ali se ta pojem uporablja za vse osebe, ki so med preiskavo neposredno ali posredno obdolžene, celo če ne obstaja akt sodnika ali tožilca, v katerem bi bile natančno in poimensko navedene osebe, ki so predmet preiskave in osumljene storitve kaznivega dejanja?
- 59 Tribunal judiciaire de Paris (sodišče prve stopnje v Parizu) v zvezi s pojmom „oseba, proti kateri je bil sodni postopek pravnomočno končan“ iz člena 54 KISS postavlja drugo vprašanje, ki je navedeno v nadaljevanju.

3) *Pojem „oseba“ in vprašanje istovetnosti pravne osebe in njenih pravnih zastopnikov, ki so fizične osebe*

- 60 Družba Swiftair ni zanikala, da njej sami v Španiji ni mogoče neposredno očitati kaznivega dejanja povzročitve smrti iz malomarnosti, ki bi ga lahko ugotovila španska sodišča, če bi menila, da so bili piloti nesposobni ali neizkušeni, ob upoštevanju ozke narave pravil za uveljavljanje kazenske odgovornosti pravnih oseb v tej državi.
- 61 Družba Swiftair je vseeno trdila, da če bi preiskava dokazala, da družba ni izpolnjevala obveznosti v zvezi z usposabljanjem in vzdrževanjem sposobnosti pilotov, bi bil zoper pravne zastopnike družbe Swiftair (fizične osebe) uveden kazenski postopek zaradi povzročitve smrti iz malomarnosti, posredno pa bi bila torej predmet pregona tudi družba.
- 62 Družba Swiftair iz tega sklepa, da ima sklep o ustavitvi postopka, ki konkretizira neobstoje zadostnih dejstev in/ali dokazov, ki jih je mogoče uporabiti proti pravnim zastopnikom družbe zaradi kaznivega dejanja povzročitve smrti iz malomarnosti, tako za njene pravne zastopnike kot zanjo kot pravno osebo učinek *ne bis in idem*, ki velja v vseh državah Unije.
- 63 Ob tem razlogovanju, ki bi, če bi bilo potrjeno, družbo Swiftair zaščitilo pred vsakršno možnostjo neposrednega kazenskega pregona tako v njeni matični državi kot v drugih državah članicah, se pojavljata dve zaporedni težavi, katerih rešitve sodna praksa Sodišča še ne omogoča:

– V sodbi z dne 28. septembra 2006, Gasparini in drugi (C-467/04, EU:C:2006:610, točka 2 izreka), je navedeno, da načelo *ne bis in idem*,

uzakonjeno v členu 54 KISS, ne velja za „druge osebe kot le za tiste, glede katerih je bil sodni postopek v državi pogodbenici pravnomočno končan“. Ali Sodišče s tem pojmom „oseba“ meni, da obstaja istovetnost oseb med fizičnimi osebami, ki so pravni zastopniki pravne osebe in so ravnali za njen račun v okviru svojih funkcij, in samo pravno osebo? Če bi bil odgovor pritrdilen, zoper družbo ali katero koli drugo vrsto pravne osebe v državi pogodbenici ne bi bilo mogoče uvesti nobenega kazenskega pregona, če bi bili njeni pravni zastopniki obsojeni na podlagi istih dejstev v drugi državi pogodbenici. Iz tega bi izhajal nasprotni predlog.

Ta odločba bi lahko imela bistven vpliv v državah, kot je Francija, v katerih je kazenska odgovornost pravne osebe splošna in se lahko uveljavlja vzporedno in hkrati s kazensko odgovornostjo njenih pravnih zastopnikov, ki so fizične osebe, za vsa kazniva dejanja iz Code pénal (kazenski zakonik).

- Ali je treba to istovetnost oseb, če je uzakonjena, sprejeti tudi, kadar je preiskava na podlagi dejstev v eni od držav članic potekala le z vidika pravne opredelitve, ki ne omogoča uveljavljanja odgovornosti te pravne osebe v tej državi?

127. Da bi rešilo te težave pri razlagi obsega besedila, uporabljenega v členu 54 KISS, in ugotovilo, ali se lahko v Franciji uvede kazenski postopek zoper družbo Swiftair za dejanja, za katera njene kazenske odgovornosti, ki bi jo imela kot pravna oseba, v Španiji nikoli ne bi bilo mogoče uveljavljati, vendar je španski sodnik v zvezi s temi dejanji menil, da kazenski postopek zoper njene pravne zastopnike ni potreben, Tribunal judiciaire de Paris (sodišče prve stopnje v Parizu) postavlja zadnji dve vprašanji za predhodno odločanje, ki sta navedeni v nadaljevanju.

5. Vprašanja za predhodno odločanje:

64 Tribunal judiciaire de Paris (sodišče prve stopnje v Parizu) postavlja ta vprašanja:

1. Ali je treba člen 54 KISS v povezavi s členom 50 Listine razlagati tako, da je treba sklep o ustavitvi postopka, ki ga je v državi pogodbenici izdal sodni organ, zoper katerega se lahko vložijo pravno sredstvo in ki je bil izdan po temeljiti preiskavi zadeve in ovira nadaljevanje postopka, razen če se pojavijo nova dejstva in/ali dokazi, opredeliti kot pravnomočno odločbo v smislu tega člena, tudi če za državo pogodbenico, v kateri je bil ta sklep o ustavitvi postopka izdan, nima vseh učinkov odločbe, ki ima popolno pravnomočnost?

2. Ali je treba člen 54 KISS v povezavi s členom 50 Listine razlagati tako, da je treba v primeru sklepa o ustavitvi postopka, ki velja kot pravnomočna odločba, ki lahko nudi varstvo *ne bis in idem* iz tega akta, „osebo, proti kateri je bil sodni postopek pravnomočno končan“, razumeti kot vsako osebo, ki je med preiskavo obdolžena in katere ravnanja ali opustitve so bili predmet preiskave, tudi če zoper

to osebo v fazi preiskave ni bil formalno sprejet noben ukrep pregona ali prisilni ukrep?

3a. Ali je treba člen 54 KISS v povezavi s členom 50 Listine razlagati tako, da obstaja istovetnost oseb med na eni strani fizičnimi osebami, katerih ravnanja so bila storjena pri opravljanju njihovih funkcij v korist in za račun pravne osebe, ki jo zastopajo, in na drugi strani samo pravno osebo, ki prepoveduje vsakršen kazenski pregon pravne osebe v državi pogodbenici, če je bil proti njenim pravnim zastopnikom sodni postopek že „pravnomočno končan“ v smislu prava Unije v drugi državi pogodbenici, čeprav pravna oseba sama ni bila nikoli kazensko preganjana v zadnjenavedeni državi?

3b. Če je odgovor na prejšnje vprašanje pritrdilen in v takem primeru, ali je treba člen 54 KISS v povezavi s členom 50 Listine razlagati tako, da mora biti pravna oseba upravičena do varstva *ne bis in idem*, vključno če za državo pogodbenico, v kateri je bila pravnomočna odločba izdana, pravna oseba nikakor ne more biti predmet kazenskega pregona, ker bodisi kazenska odgovornost pravne osebe v tej državi ne obstaja neposredno bodisi se kazenska odgovornost pravne osebe lahko uveljavlja le za kazniva dejanja, ki jih z dejstvi, ki so predmet pregona, ni mogoče dokazati?